

Яворський С. Й.,*аспірант кафедри кримінального права і кримінології
факультету № 1 Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Львівського державного університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0003-4846-1113>*

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ПІДРОБЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ

ISSUES OF CRIMINAL LAW QUALIFICATION OF DOCUMENT FORGERY

Реальна ситуація із кримінально-правовою регламентацією підроблення документів створює передумови для як теоретичних, так і практичних проблем кваліфікації відповідних посягань. Йдеться про те, що чинний КК передбачає відповідальність за підроблення документів у 19 статтях Особливої частини, які містять 22 самостійних основних складів кримінальних правопорушень і низку складів кваліфікованих. Між цими нормами у ситуації правозастосування виникають різноманітні ситуації співвідношення, які повинні бути розв'язані із застосуванням відомих правил розмежування суміжних складів, подолання конкуренції кримінально-правових норм (загальної та спеціальної, частини і цілого, кількох спеціальних норм між собою), правил кваліфікації множинності кримінальних правопорушень у тому числі й у зв'язку із тим, що підроблення документів часто є підготовчою стадією використання таких предметів, що може бути способом вчинення інших самостійних кримінальних правопорушень. Метою цієї статті стало виявлення та вирішення проблем, які виникають при кримінально-правовій кваліфікації підроблення документів, опис закономірностей, які повинні діяти у цій сфері.

Як підсумок зазначається, що складнощі у кваліфікації відповідних посягань обумовлені здебільшого тим, що чинний КК передбачає відповідальність за підроблення документів у 19 статтях Особливої частини, які містять 22 самостійних основних складів кримінальних правопорушень і низку складів кваліфікованих. Крім того, проблемою наскрізного характеру, вирішення якої мало б забезпечити однакове та передбачуване застосування КК до аналогічних випадків, є поєднання у одній події кримінального правопорушення «підроблення» та «використання підробленого документа». Для вирішення проблем, які у зв'язку із цим виникають запропонована класифікація статей КК України на підставі того, як визначено «використання підробленого документа»: як самостійний склад, чи як альтернативна форма поведінки у межах одного складу кримінального правопорушення. Крім того розглянуті випадки кваліфікації у ситуації, коли стаття Особливої частини КК України передбачає відповідальність або тільки за підроблення документа, або тільки за його використання. Виведені правила такої кваліфікації.

Ключові слова: кримінально-правова кваліфікація, підроблення документів, використання підроблених документів, класифікація кримінальних правопорушень, застосування кримінального законодавства.

The current state of criminal law regulation of document forgery creates both theoretical and practical challenges in the qualification of relevant offenses. The existing Criminal Code addresses the liability for document forgery in 19 articles of the Special Part, encompassing 22 independent primary constitutive elements of criminal offenses and numerous qualified elements. In the application of these norms, various situations of correlation arise, necessitating resolution through the application of established rules for delimitation of related corpus delicti, overcoming the competition of criminal law provisions (general and special, parts and whole, multiple special norms among themselves), and rules for qualifying the multiple criminal offenses, including those related to the fact that document forgery often constitutes a preparatory stage for the use of such items, which may serve as a method for committing other independent criminal offenses. The purpose of the article is to identify and address the problems arising in the criminal law qualification of document forgery, describing the regularities that should operate in this field.

In conclusion, it is noted that the difficulties in qualifying the relevant offenses are primarily attributed to the fact that the current Criminal Code encompasses responsibility for document forgery in 19 articles of the Special Part, containing 22 independent primary constitutive elements of criminal offenses and various qualified elements. Additionally, a pervasive issue, the resolution of which would ensure uniform and predictable application of the Criminal Code to analogous cases, is the combination within a single criminal offense of "forgery" and "use of a forged document." To address these issues, a proposed classification of articles of the Criminal Code of Ukraine is based on how "use of a forged document" is defined: as an independent constitutive element or as an alternative form of behavior within the scope of a single con-

stitutive element of a criminal offense. Furthermore, cases of qualification are examined in situations where a provision of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine stipulates responsibility either only for document forgery or only for its use. Rules for such qualification are derived.

Key words: *criminal law qualification, forgery of documents, use of forged documents, classification of criminal offenses, application of criminal law.*

Постановка проблеми. Кримінально-правова кваліфікація є необхідною частиною застосування кримінального закону до випадків правової оцінки вчинених кримінальних правопорушень. Кваліфікувати вчинене – означає встановити статтю або статті Кримінального кодексу України, які (які) передбачають вчинене суспільно небезпечне діяння. Отже, у спеціальній літературі доведено, що підроблення документів є діянням саме суспільно небезпечним, кримінально-протиправним і якби воно було передбачене лише однією статтею КК України, кримінально-правова кваліфікація була би менш проблемною. Проте реальна ситуація із кримінально-правовою регламентацією підроблення документів створює передумови для як теоретичних, так і практичних проблем кваліфікації відповідних посягань. Йдеться про те, що чинний КК передбачає відповідальність за підроблення документів у 19 статтях Особливої частини, які містять 22 самостійних основних складів кримінальних правопорушень і низку складів кваліфікованих. Між цими нормами у ситуації правозастосування виникають різноманітні ситуації співвідношення, які повинні бути розв'язані із застосуванням відомих правил розмежування суміжних складів, подолання конкуренції кримінально-правових норм (загальної та спеціальної, частини і цілого, кількох спеціальних норм між собою), правил кваліфікації множинності кримінальних правопорушень у тому числі й у зв'язку із тим, що підроблення документів часто є підготовчою стадією використання таких предметів, що може бути способом вчинення інших самостійних кримінальних правопорушень. Це ставить перед наукою кримінального права завдання вироблення правил кваліфікації підроблення документів.

Стан дослідження проблеми. Вироблення таких правил повинно ґрунтуватися на загальнотеоретичних розробках проблем кримінально-правової кваліфікації, основи яких закладено у роботах В. О. Навроцького [1] та О. В. Ус [2]. Питання кваліфікації окремих ситуацій

правозастосування (конкуренції, співучасті, множинності тощо) висвітлювалися у роботах О.О. Кваші [3], О. К. Маріна [4], Т. І. Созанського [5], Н. І. Устрицької [6]. Проблемам кримінально-правової кваліфікації різних видів підроблення документів приділяли увагу у своїх роботах Н. М. Парасюк, Н. О. Тимошенко, І. М. Фіалка, В. С. Щирська. Теоретичні висновки цих вчених стануть науковою базою постановки та розв'язання проблем кримінально-правової кваліфікації підроблення документів у цій статті.

Метою цієї статті є виявлення та вирішенням проблем, які виникають при кримінально-правовій кваліфікації підроблення документів, опис закономірностей, які повинні діяти у цій сфері.

Основні результати дослідження. У сфері кримінально-правової кваліфікації підроблення документів виникає декілька основних проблем, пов'язаних із особливостями конструювання складів відповідних кримінальних правопорушень та системними зв'язками кримінально-правових норм, які передбачають загальні та спеціальні склади кримінальних правопорушень.

Проблемою наскрізного характеру, вирішення якої мало б забезпечити однакове та передбачуване застосування КК до аналогічних випадків, є поєднання у одній події кримінального правопорушення «підроблення» та «використання підробленого документа». Найбільш загальна норма, яка передбачає відповідальність за підроблення документів визначена у ст. 358 КК України «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток та штампів» передбачає відповідальність за підроблення та використання підроблених документів у різних частинах цієї статті. Це дає можливість у разі сполучення таких форм поведінки однією особою із використанням положень ч. 1 ст. 33 КК України, кваліфікувати вчинене за сукупністю кримінальних правопорушень, передбачених, наприклад, ч. 1 ст. 358 та ч. 4 ст. 358 КК України. Це загальноновизнане

правило здебільшого не оспорується у літературі та використовується на практиці. Однак «спорідненість» цих форм поведінки дає можливість окремим авторам поставити його під сумнів. Так, зокрема, зазначається, що за своєю сутністю кримінально каране підроблення майже завжди поєднане з подальшим використанням підробленої речі. Наявність певної мети (у більшості випадків це саме використання) перетворює «звичайне» підроблення на кримінально каране. На меті використання у разі підроблення наголошується у багатьох нормах Особливої частини КК України, а яких передбачена відповідальність. Саме у сполученні підроблення й подальшого використання підробки знаходить свій логічний вияв механізм заподіяння реальної шкоди охоронюваними кримінальним законом суспільним відносинам в результаті підроблення. Якою гарною б не була підробка, без її подальшого використання або вчинення з нею інших дій (збуту, вилучення з законного обігу), реальної шкоди об'єкту кримінально-правової охорони не може бути завдано. З огляду на високу ймовірність такого поєднання в злочинній діяльності в більшості норм, однією з альтернативних форм учинення об'єктивної сторони складу злочину передбачена така форма, як використання підробленої речі. Не можна залишити без уваги норми, передбачені ст. ст. 200, 216, 224, 318 та іншими. Для кваліфікації подібних випадків можна сформулювати таке правило: підроблення з подальшим використанням підробки за умови передбачення використання як однієї з форм учинення відповідного складу злочину поряд з підробленням і не задання шкоди іншому, аніж в разі самого підроблення, об'єкту, на охорону якого спрямована дія іншої кримінально-правової норми, вчинене слід кваліфікувати як одиничний злочин за статтею, яка передбачає відповідальність за підроблення [7, с. 150–151].

У продовженні своїх міркувань, авторка заходить ще далі й вказує на те, що Склад злочину, визначений ч. 1 ст. 358 КК, передбачає підроблення документа саме «з метою використання його як підроблювачем, так і іншою особою». Тобто це підтверджує, що використання документа підроблювачем уже криміналізовано ч. 1 ст. 358 КК й не потребує додаткової кваліфікації за ч. 3 ст. 358 КК (у чинній

редакції – ч. 4 ст. 358 КК – застереження С. Я.). Підроблюючи документ, особа усвідомлює, що документ може бути використаний у майбутньому, і це усвідомлення законодавець уже врахував у визначенні санкції за такий злочин. Криміналізуючи саме підроблення, навіть без його використання, законодавець стояв, мабуть, на тій позиції, що саме підроблення створює небезпеку використання підробки замість справжньої речі. Отже, наслідком підроблення може бути використання підробки. У законі, в покаранні за підроблення, уже врахований такий наслідок від підроблення. Підроблення можна назвати ознакою формального складу злочину, де наслідок у вигляді можливого використання винесено за межі складу злочину. Підроблення є закінченим з моменту створення підробленої речі, саме вже створення небезпеки використання робить підроблення кримінально-караним. Дії особи, яка підробила документ, а згодом його використала, потребують кваліфікації лише за ч. 1 або ч. 2 ст. 358 КК. Особа, яка підробила документ, може відповідати за ч. 3 ст. 358 КК (у чинній редакції – ч. 4 ст. 358 КК – застереження С. Я.) лише в тих випадках, коли вона не притягалася до кримінальної відповідальності за підроблення. Наприклад, коли закінчилися строки давності притягнення до відповідальності за підроблення документа або коли в момент учинення підроблення особа ще не досягла віку, з якого настає кримінальна відповідальність за такий злочин, а використовує підроблені документи після досягнення відповідного віку [7, с. 151]. Дозволимо собі не погодитися із міркуваннями вченої, вказавши на те, що наслідком підроблення насправді є поява підробленого документа, а використання підробки – самостійна вольова поведінка, яка може тягнути за собою самостійну кримінально-правову оцінку. Тим більше це актуально у випадку, якщо використання підробленого документа передбачено у самостійній кримінально-правовій нормі, визначеній у окремій структурній частині статті КК України.

Крім того, ясності у цьому випадку, може додати класифікація статей КК України на підставі того, як визначено «використання підробленого документа»: як самостійний склад, чи як альтернативна форма поведінки у межах

одного складу кримінального правопорушення. Змішування різних класифікаційних груп може призвести, та й призводить у наведеному прикладі наукової аргументації до помилкових висновків. Так, наведені В. С. Щирською у першому цитованому абзаці статті 200, 216 (у чинній редакції КК України виключена – застереження С. Я.), 224, 318 КК України, на відміну від ст. 358 КК, використання підроблених документів містять у межах одного складу, як альтернативні діяння.

До таких статей у чинній редакції КК України можна віднести: ч. 2 ст. 158-3; ст. ст. 199, 200, 205-1, 224, 318, 384 (стосовно висновка експерта) КК України. Загальне правило для кримінально-правової оцінки такого роду посягань полягає у тому, що якщо вчинене охоплювалося єдиним умислом, то кваліфікується воно як одиначне кримінальне правопорушення лише за відповідною частиною відповідної статті КК.

Всі наведені вище норми є спеціальним відносно кримінально-правової норми, передбаченої у ст. 358 КК і позитивно оцінити різні способи викладу форми кримінально-протиправної поведінки у загальній та спеціальних нормах, звісно, що неможливо. Поряд із тим, чинна редакція наведених статей вимагає застосування саме таких правил кримінально-правової оцінки: якщо така сукупність вчинених діянь передбачена загальною нормою (ст. 358 КК) – кваліфікуємо вчинене за сукупністю кримінальних правопорушень; якщо ж конструкції статей, які передбачають спеціальні норми, маються «підроблення» та «використання підроблених документів» як альтернативні форми поведінки у межах одного складу – у разі охоплення їх єдиним умислом – сукупність кримінальних правопорушень не утворюється, а все вчинене кваліфікується за однією статтею КК України.

Національне кримінальне законодавство України містить норми, в яких, на нашу думку, «підроблення» та «використання підробленого документа» об'єднане єдиним термінологічним зворотом. Як правило, обумовлене це специфікою документа, який підробляється. Він має таку форму, яка передбачає можливість констатації того, що «внесення неправдивої інформації» до цього документа передбачає

одночасне його використання. Йдеться про випадки, передбачені:

– ч. ст. 158 КК – «внесення неправдивих відомостей до бази даних Державного реєстру виборців»;

– ч. 1 ст. 220-1 КК – «внесення керівником або іншою службовою особою банку до бази даних про вкладників завідомо неправдивих відомостей»;

– ч. 1 ст. 319 КК – «незаконна видача рецепта»;

– ст. 364-2 КК – «неособисте голосування»;

– ч. 1 ст. 366-2 КК – «внесення суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей до декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування...»;

– ч. 1 ст. 376-1 КК – «внесення неправдивих відомостей ... до Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи...».

У всіх цих випадках предметом кримінального правопорушення є електронний документ у формі бази даних/реєстрів. При цьому «створення» такого підробленого документа і є одночасним його використанням. Тому законодавче рішення об'єднати ці самостійні форми суспільно небезпечної поведінки у одну передбачену законом форму – виправдане. Висновок при цьому щодо кваліфікації вчиненого одозначний – кваліфікувати потрібно лише за відповідної статтею КК України. Сукупність при цьому не утворюється.

У КК України містяться ще дві групи норм, які ставлять перед правозастосовувачем проблему кримінально-правової кваліфікації за сукупністю «підроблення» та «використання підробленого документа». Відрізняються вони від вже проаналізованих випадків тим, що у одному випадку у спеціальній відносно ст. 358 КК нормі передбачена відповідальність лише за «підроблення документа», а у другому – лише за «використання підробленого документа».

Так, наприклад, відповідно до ч. 3 ст. 220-1 КК України відповідальність настає за внесення керівником або іншою службовою особою банку у звітність, яка подається до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, завідомо неправдивих відомостей. Як бачимо з формулювання диспозиції за конструкцією об'єктивної

сторони цей склад належить до формальних, а отже закінченим він буде з моменту внесення у зазначені документи відповідних відомостей. Все, що особа робить з цими документами після цього моменту складом відповідного правопорушення не охоплюється і потребує самостійної кримінально-правової оцінки. І якщо у КК України відсутня спеціальна норма, яка б передбачала відповідальність за використання керівником або іншою службовою особою банку підробленої звітності, яка подається до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, ніщо не перешкоджає застосувати до таких осіб норму загальну – передбачену у ч. 4 ст. 358 КК України – використання завідомо підробленого документа.

До цієї групи норм, на нашу думку, належать посягання, передбачені ч. 1 ст. 158-3; ч. 3 ст. 220-1; ст. ст. 220-2; 223-1; 321-2; 366; 384 (у частині завідомо неправдивого звіту оцінювача) та 400-1 КК України.

Таким чином, у випадку, коли особа вчиняє кримінальне правопорушення, яке полягає у підробленні документів, передбаченого у одній зі спеціальних норм, а потім використовує цей підроблений документ, а друга форма кримінально-протиправної поведінки не передбачена у відповідній спеціальній нормі – все вчинене кваліфікується за сукупністю кримінальних правопорушень, передбачених відповідною спеціальною нормою про «підроблення» та загальною нормою про «використання підробленого документа», що передбачена ч. 4 ст. 358 КК України.

Щодо цього запропонованого правила є декілька застережень, обумовлених специфікою нормативного регулювання окремих видів підроблень. Так, у ст. 223-1 КК України «Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів» міститься єдиний матеріальний склад кримінального правопорушення, який полягає у підробленні документів. Якщо тлумачити викладене у диспозиції ч.1 цієї статті буквально, то за цією кримінально-правовою нормою слід кваліфікувати випадки такого підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів, що спричинили матеріальну шкоду інвесторові в фінансові інструменти, який набув права власності на цінні папери

у розмірі, що у 20 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Однак, це вчинити це без використання відповідних підроблених документів неможливо, адже саме по собі їх підроблення без подачі для реєстрації не може спричинити матеріальної шкоди. Отже, як виняток, пропонуємо не застосовувати до таких випадків ч. 4 ст. 358 КК України за сукупністю зі ст. 223-1, оскільки іншим чином, поза використанням підробленого документа, це кримінальне правопорушення вчинити неможливо, а отже, така форма діяння впливає зі змісту ознак об'єктивної сторони відповідного складу, хоча прямо у диспозиції ч. 1 ст. 223-1 КК України й не передбачена.

Певного обумовлення потребує й ситуація, яка пов'язана із використанням службовою особою підробленого нею ж офіційного документа. Сам факт такого підроблення охоплюється ознаками спеціальної норми, передбаченої ст. 366 КК України «Службове підроблення». Використання ж у спеціальній літературі пропонують кваліфікувати за сукупністю зі ст. 364 або 365 КК. Так, зокрема, зазначається, що суспільно небезпечне діяння у сфері службової діяльності, пов'язане з підробленням документів, за наявності відповідних підстав має кваліфікуватися правозастосовчими органами за сукупністю кримінально-правових норм, що передбачають відповідальність за зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК) чи то за перевищення влади або службових повноважень (ст. 365 КК) та за службове підроблення (ст. 366 КК) [8, с. 16]. В цілому, не заперечуючи відповідної пропозиції, варто дещо уточнити. Кримінальні правопорушення, передбачені у ст. ст. 364, 364-1 та 365 КК України мають матеріальний склад – необхідною ознакою якого є заподіяння істотної шкоди, розмір якої відповідно до примітки ст. 364 має становити 100 або більше неоподатковуваних мінімуми доходів громадян. Саме ж службове підроблення та використання підробленого документа у загальній нормі ч. 4 ст. 358 КК мають формальні склади. Таким чином, напрошується висновок про те, що разі, коли службова особа підробила офіційний документ і використала його, однак шкода такого використання не досягла розміру істотної для складів зловживання чи перевищення, вчине-

не потрібно кваліфікувати за сукупністю кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 366 та ч. 4 ст. 358 КК України.

Є ще одна група кримінальних правопорушень, суть якої полягає у використанні завідомо підробленого документа. Практично не виникає проблем, якщо цей документ підроблено іншою особою, однак зовсім інша ситуація тоді, коли такий документ підроблено саме тією особою, яка його й згодом використала.

Так, коментуючи ст. 222 КК України, О. О. Дудоров зауважив, що у разі шахрайства з фінансовими ресурсами шляхом використання підроблених документів у діях винного вбачається не конкуренція частини і цілого, а різнооб'єктна ідеальна сукупність злочинів, у зв'язку з чим вчинене слід кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ст. 222, 358 (366) КК України [9, с. 669].

Дозволимо собі не погодитись із наведеною рекомендацією з таких міркувань. Як вже було зазначено, у ст. 358 КК України встановлено, окрім іншого, відповідальність за різні форми поведінки: «підроблення» та «використання підробленого документа» – тому визначати співвідношення норм в загальному до ст. 358 – не вірно. Крім того, якщо брати до уваги лише використання підробленого документа, то співвідношення норм, передбачених у ч. 4 ст. 358 та ст. 222 КК України можна визначити як «загальної та спеціальної». Нам видається, що шахрайство з фінансовими ресурсами у тій редакції, в якій воно передбачене у ст. 222 КК є нічим іншим, як спеціальним видом використання підробленого документа, тому у такій формі поведінки його слід кваліфікувати виключно за відповідною частиною ст. 222 КК України. У разі ж, коли особа перед тим як «надати завідомо неправдиву інформацію органам державної влади ...», сама підробила відповідні документи, в яких ця інформація зазначена, вчинене дійсно варто кваліфікувати за сукупністю залежно від ознак вчиненого або зі ст. 358 (у частині підроблення) або 366 (якщо це вчинила службова особа) КК України.

Подібна ситуація спостерігається не лише щодо ст. 222 КК України, яка насправді є найбільш поширеною. Спеціальними видами використання підроблених документів, на нашу думку, є посягання, передбачені ст. ст. 159-1;

206-2; 209-1; 332-2; 353; 409 КК України. У випадку, коли особа вчиняє одне з наведених посягань, але крім того ще й підроблення документів, які потім використовуються для їх вчинення – має місце реальна сукупність кримінальних правопорушень – відповідно ст. 358 або 366 (залежно від суб'єкта підроблення) та спеціальної форми використання підробленого документа, передбаченої зазначеними вище статтями.

У наведеному контексті варто зробити певне уточнення щодо використання терміну «підроблення» у диспозиції ч. 1 ст. 409 КК України. Законодавець виклав відповідний склад так: «ухилення військовослужбовця від несення обов'язків військової служби шляхом самокалічення або шляхом симуляції хвороби, підроблення документів чи іншого обману». При цьому для нас очевидним є факт помилки у використанні термінології – йдеться не про ухилення... шляхом підроблення документів, а про ухилення... шляхом використання підроблених документів. Тому у разі, якщо особа, яка ухиляється, сама ж і підробила відповідні документи, має місце сукупність кримінальних правопорушень, передбачених ст. 409 та відповідною частиною (найімовірніше, ч. 1) ст. 358 КК України.

Продовжуючи розглядати проблеми кримінально-правової оцінки підроблення та використання завідомо підробленого документа, варто зупинитися на тих випадках, коли інше кримінальне правопорушення може бути вчинене таким способом, який може містити у собі використання підробленого документа. Йдеться, наприклад, про такі поширені кримінальні правопорушення, як шахрайство або ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових) платежів, інших форм кримінально-протиправного обману. Зазвичай на практиці, та й у теорії кримінального права, із оцінкою відповідною сукупності кримінальних правопорушень проблем немає. Потреба кваліфікації вчиненого за сукупністю із ст. 358 та ст. 366 КК України відзначається й у судовій практиці [10; 11]. Однак, варто застережити потребу використання всіх норм, які передбачають відповідальність за підроблення та використання підробленого документа. Так, наприклад, якщо для вчинення шахрайства особа спочатку підробила доку-

мент, а потім використала його для вчинення шахрайської поведінки, має місце сукупність трьох кримінальних правопорушень: передбаченого відповідною частиною ст. 190, ч. 1 ст. 358 та ч.4 ст. 358 КК України. Або, якщо службова особа підробила документ, який потім використала для ухилення від сплати податків, також можна стверджувати наявність сукупності трьох правопорушень, передбачених відповідною частиною ст. 212, ч. 1 ст. 366 та ч.4 ст. 358 КК України. Здається, що така рекомендація найкраще відобразатиме зміст дотримання принципу повноти кримінально-правової кваліфікації.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що складнощі у кваліфікації відповідних посягань обумовлені здебільшого тим, що чинний КК передбачає відповідальність за підроблення документів у 19 статтях Особливої частини, які містять 22 самостійних осно-

вних складів кримінальних правопорушень і низку складів кваліфікованих. Крім того, проблемою наскрізного характеру, вирішення якої мало б забезпечити однакове та передбачуване застосування КК до аналогічних випадків, є поєднання у одній події кримінального правопорушення «підроблення» та «використання підробленого документа». Для вирішення проблем, які у зв'язку із цим виникають запропонована класифікація статей КК України на підставі того, як визначено «використання підробленого документа»: як самостійний склад, чи як альтернативна форма поведінки у межах одного складу кримінального правопорушення. Крім того розглянуті випадки кваліфікації у ситуації, коли стаття Особливої частини КК України передбачає відповідальність або тільки за підроблення документа, або тільки за його використання. Виведені правила такої кваліфікації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації. Київ: Юрінком Інтер, 2009. 512 с.
2. Ус О.В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації: лекції. Харків: Право, 2018 368 с.
3. Кваша О.О. Співучасть у злочині: структура і відповідальність. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2013. 560 с.
4. Марін О.К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм. Київ: Атіка, 2003. 224 с.
5. Созанський Т.І. Кваліфікація сукупності злочинів. Львів: ЛьвДУВС, 2012. 239 с.
6. Устрицька Н.І. Кваліфікація повторності злочинів. Львів: ЛьвДУВС, 2013. 216 с.
7. Щирська В.С. Кримінально-правова кваліфікація підроблення за сукупністю злочинів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 4 ч. 1. С. 150–154.
8. Фіалка М.І. Кримінально-правова охорона документообігу. Автореферат дисертації ... канд. юрид. наук, Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2010. 22 с.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Київ: Юридична думка, 2012. 1316 с.
10. Про судову практику у справах про злочини проти власності. Постанова пленуму Верховного Суду України № 10 від 06.11.2009 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text> (Дата звернення 24.07.2023).
11. Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. Постанова пленуму Верховного Суду України № 15 від 08.10.2004 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-04#Text> (Дата звернення 24.07.2023).